

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

DEPARTAMENT ZWIĘKSZANIA SZANS EDUKACYJNYCH

Kształcenie uczniów niepełnosprawnych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ustawa o systemie oświaty

System oświaty zapewnia w szczególności:

- możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez uczniów niepełnosprawnych, zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami
- opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych

*ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

Organizacja kształcenia specjalnego

Zasada, wynikająca z art. 71b ustawy o systemie oświaty jest **organizowanie kształcenia specjalnego na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego**, wydanego (na wniosek rodziców lub opiekunów prawnych dziecka) przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym publiczną poradnię specjalistyczną.

Orzeczenie zawiera:

- diagnozę poziomu rozwoju dziecka
- zalecane formy kształcenia
- formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Kształcenie specjalne

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci/uczniów niepełnosprawnych, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Organizowane jest dla dzieci i młodzieży:

- niesłyszących i słabo słyszących
- niewidomych i słabo widzących
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi

Kształcenie specjalne

Kształcenie specjalne dzieci/uczniów niepełnosprawnych może być organizowane **we wszystkich typach szkół:**

- w szkołach podstawowych
- w gimnazjach
- w szkołach ponadgimnazjalnych

oraz **we wszystkich rodzajach przedszkoli i szkół:**

- ogólnodostępnych
- ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi
- ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi
- integracyjnych
- specjalnych

Zapewnienie dziecku/uczniowi kształcenia specjalnego

Starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, na wniosek rodziców, zapewnia mu odpowiednią formę kształcenia, uwzględniając rodzaj niepełnosprawności, w tym stopień upośledzenia umysłowego (dotyczy szkół specjalnych i ośrodków).

Jeżeli orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zaleca kształcenie dziecka odpowiednio w przedszkolu specjalnym albo w przedszkolu, szkole podstawowej lub gimnazjum, ogólnodostępnych lub integracyjnych, odpowiednią formę kształcenia, na wniosek rodziców, zapewnia **jednostka samorządu terytorialnego właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka**, do której zadań własnych należy prowadzenie przedszkoli lub szkół.

Zapewnienie dziecku niepełnosprawnemu bezpłatnego dowozu

Obowiązkiem gminy jest:

zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom pięcioletnim oraz dzieciom objętym wychowaniem przedszkolnym z uwagi na odroczenie realizacji obowiązku szkolnego, **bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu** do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego, zapewniających dziecku wychowanie przedszkolne w formie kształcenia specjalnego (zorganizowanego zgodnie z zaleceniami wskazanymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego) lub do ośrodka umożliwiającego dzieciom z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim oraz dzieciom z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego.

Możliwe jest również realizowanie przez gminę tego zadania przez **zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna na zasadach określonych w umowie** zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami, opiekunami lub opiekunami prawnymi, w sytuacji gdy oni zapewniają dowożenie.*

* art. 14a ust. 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

Zapewnienie uczniowi niepełnosprawnemu bezpłatnego dowozu

Obowiązkiem gminy jest:

zapewnienie uczniom niepełnosprawnym objętym kształceniem specjalnym na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, **bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu** do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21 roku życia; zapewnienie dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do ośrodka umożliwiającego im realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia;

zwrot kosztów przejazdu ww. ucznia oraz jego opiekuna do szkoły lub ośrodka, na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami, opiekunami lub opiekunami prawnymi ucznia, jeżeli oni zapewniają dowożenie.*

Przez najbliższą szkołę rozumiemy szkołę, która zapewnia uczniowi niepełnosprawnemu kształcenie specjalne zorganizowane zgodnie z zaleceniami wskazanymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

* art. 17 ust. 3a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

Finansowanie kształcenia specjalnego

Jednostki samorządu terytorialnego otrzymują **zwiększoną subwencję oświatową** na dzieci/uczniów niepełnosprawnych

- **Dzieci niepełnosprawne** (niesłyszące, słabo słyszące, niewidome, słabo widzące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym) **objęte wychowaniem przedszkolnym** otrzymują wagę $P28=4,00$
- **Dzieci niepełnosprawne** (z niepełnosprawnościami sprzężonymi, **z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera**) **objęte wychowaniem przedszkolnym** otrzymują wagę $P36=9,50$
- Uczniowie niepełnosprawni otrzymują standard określony dla każdego ucznia oraz określony **dodatkowo dla ucznia niepełnosprawnego**:
 - waga $P2=1,40$ - z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim
 - waga $P3=2,90$ - niewidomi, słabo widzący, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją
 - waga $P4=3,60$ - niesłyszący, słabo słyszący, z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym
 - waga $P5=9,50$ - z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera**
- Waga $P6=0,80$ - **dodatkowo** dla ucznia niepełnosprawnego w oddziale integracyjnym
- **Dodatkowo dla wychowanka niepełnosprawnego**:
 - waga $P33=6,50$ - w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i specjalnym ośrodku wychowawczym
 - waga $P36=9,50$ - w ośrodku rewalidacyjno-wychowawczym

*rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego – opracowywane na każdy rok budżetowy

Uczeń niepełnosprawny w szkole

Podstawa programowa kształcenia ogólnego:

- **określona została** w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. *w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego poszczególnych typach szkół*
- **odrębna podstawa** została określona dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym
- treści podstawy uwzględniane są podczas realizacji **indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych** opracowywanych dla uczniów niepełnosprawnych
- **dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim** realizują obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny i obowiązek nauki przez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych dla nich przez przedszkola, szkoły i placówki oświatowe.

Sprawdzian i egzaminy zewnętrzne

dostosowanie **warunków i form** sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych dla wszystkich uczniów niepełnosprawnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności

w gimnazjach: od 01.09.2011 r.

w szkołach podstawowych i ponadgimnazjalnych: od 01.09.2012 r.

Uczeń niepełnosprawny w szkole

Uczniowi niepełnosprawnemu każda szkoła (ogólnodostępna, integracyjna i specjalna) **zapewnia:**

- obowiązkowe i dodatkowe zajęcia edukacyjne
- zajęcia rewalidacyjne
- pomoc psychologiczno-pedagogiczną

w tym w szczególności:

- realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego
- odpowiednie warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne
- realizację programu nauczania oraz programu wychowawczego i profilaktyki z wykorzystaniem odpowiednich form i metod pracy
- integrację ze środowiskiem rówieśniczym
- przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym
- pomoc rodzicom uczniów niepełnosprawnych w zakresie doskonalenia umiejętności niezbędnych we wspieraniu rozwoju ich dzieci

Uczeń niepełnosprawny w szkole

W szkolnym planie nauczania **należy dodatkowo uwzględnić** dla uczniów niepełnosprawnych, w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności, następujące **zajęcia rewalidacyjne**:

- 1) korekcyjne wad postawy
- 2) korygujące wady mowy
- 3) orientacji przestrzennej i poruszania się
- 4) nauki języka migowego
- 5) inne, wynikające z programów rewalidacji*

* rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, z późn. zm.)

Uczeń niepełnosprawny w szkole

W szkolnym planie nauczania **należy dodatkowo uwzględnić dla uczniów niepełnosprawnych, zajęcia rewalidacyjne** – co najmniej 2 godziny tygodniowo.*

Rodzaj tych zajęć, a także forma ich realizacji, powinny odpowiadać indywidualnym potrzebom rozwojowym i edukacyjnym ucznia niepełnosprawnego oraz być dostosowane do jego możliwości psychofizycznych.

*rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 22 lutego 2012 r., poz. 204)

Uczeń niepełnosprawny w szkole

Indywidualizacja procesu kształcenia uczniów niepełnosprawnych przez:

- możliwość przedłużenia okresu kształcenia na każdym etapie edukacyjnym
- dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego
- realizację indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych

Uczeń niepełnosprawny w szkole

Prawo do wydłużonego procesu kształcenia uczniów niepełnosprawnych - do ukończenia przez ucznia:

- 18 roku życia - w przypadku szkoły podstawowej
- 21 roku życia - w przypadku gimnazjum
- 24 roku życia - w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej

*rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i ośrodkach (ze zmianami z 28 sierpnia 2012r.)

Systemowe wsparcie nauczycieli

Projekt systemowy ***Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*** realizowany w okresie 03.2010-12.2011 przez Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych w partnerstwie z Akademią Pedagogiki Specjalnej w Warszawie.

Projekt przygotowywał nauczycieli w szkołach i placówkach do:

- zapewnienia świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej jak najbliżej ucznia, w środowisku jego nauczania i wychowania, tj. w przedszkolu, szkole i placówce oświatowej
- rozpoznawania zdolności, predyspozycji, trudności - jak najwcześniej, już w przedszkolu i na I etapie edukacyjnym w szkole podstawowej
- realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Systemowe wsparcie nauczycieli

W ramach projektu **odbyły się**:

- szkolenia dla liderów zmian (**489** osób),
- spotkania konsultacyjno-informacyjne prowadzone przez liderów zmian dla nauczycieli (**około 50 tys.** osób), doskonalących ich wiedzę i umiejętności w zakresie:
 - zmian w przepisach prawa,
 - modelu pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
 - rozpoznawania ryzyka specyficznych trudności w uczeniu się,
- spotkania konsultacyjno-informacyjne dla przedstawicieli nadzoru pedagogicznego (**190** osób)
- spotkania konsultacyjno-informacyjne dla przedstawicieli organów prowadzących szkoły i placówki (**1182** osoby)
- konferencje podsumowujące spotkania konsultacyjno-informacyjne prowadzone przez liderów (**450** osób)
- pilotaż nowej organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w **103** wybranych szkołach w Polsce
- spotkania informacyjne dla przedstawicieli poradni psychologiczno-pedagogicznych (**1092** osoby)
- spotkania z przedstawicielami uczelni wyższych (**89** osób)
- konferencje podsumowujące projekt (dla co najmniej **1106** osób).

Systemowe wsparcie nauczycieli

W ramach projektu do wszystkich przedszkoli, szkół i placówek trafiły **materiały dydaktyczne** dla dyrektorów, nauczycieli i rodziców, pomagające w pracy z uczniem niepełnosprawnym, dyslektycznym, uczniem zdolnym oraz innego rodzaju specjalnymi potrzebami:

- *Materiały szkoleniowe cz. 1*
- *Materiały szkoleniowe cz. 2*
- *Materiały dla nauczycieli*
- *Specjalne potrzeby dzieci i młodzieży. Prawne ABC dyrektora przedszkola, szkoły i placówki*
- *Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży. Praca zespołu nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem w przedszkolach, szkołach i placówkach*
- *Moje dziecko w przedszkolu i szkole. Poradnik dla rodziców uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*
- *Ulotka informacyjna dla rodziców.*

Systemowe wsparcie przedszkoli, szkół i placówek

System kompleksowego wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek:

- poradnie psychologiczno-pedagogiczne
- placówki doskonalenia nauczycieli
- biblioteki pedagogiczne.

Wspomaganie będzie:

- **blisko przedszkola, szkoły i placówki**, a więc towarzyszyć będzie konkretnej jednostce w całym procesie doskonalenia, od diagnozy potrzeb po monitorowanie efektów wprowadzonych zmian
- **pracować na potrzeby przedszkola, szkoły i placówki**, czyli dopasowywać ofertę i przebieg procesu doskonalenia do aktualnych potrzeb konkretnej jednostki
- **wykorzystywać potencjał różnych instytucji**, które świadczą usługi na rzecz doskonalenia pracy nauczycieli.

Dziękuję za uwagę

Joanna Wrona

Radca ministra

w Wydziale Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych

Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych MEN